

Notatka z przebiegu 6. posiedzenia
Grupy roboczej do spraw zasad horyzontalnych i warunków podstawowych
przy Komitecie Monitorującym Program Fundusze Europejskie
dla Wielkopolski 2021–2027 w dniu 29 lipca 2025 roku

W dniu 29 lipca 2025 r. odbyło się 6. posiedzenie grupy roboczej ds. zasad horyzontalnych i warunków podstawowych przy Komitecie Monitorującym Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 (KM FEW).

W posiedzeniu uczestniczyli:

Członkowie/członkinie grupy roboczej

1. **Miłosława Stępień**, Fundacja Instytut Zielonej Przyszłości (online),
2. **Edyta Czernecka**, Fundacja Animacja (online),
3. **Iwona Janicka**, Kampania Przeciw Homofobii (online),
4. **Michał Kurzawski**, Instytucja Zarządzająca FEW,
5. **Aneta Mikołajczyk**, Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych (online),
6. **Justyna Ochędzan**, Wielkopolska Rada Koordynacyjna Związek Organizacji Pozarządowych,
7. **Krzysztof Pietruszewski**, Fundacja Instytut Zielonej Przyszłości,

Pozostali uczestnicy:

8. **Katarzyna Charzyńska**, DG Environment, Komisja Europejska (online),
9. **Bogdan Chojnicki**, dr hab., Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu,
10. **Sylwia Ciesiółka**, ZIT Poznań (online),
11. **Anna Dudzińska**, Stowarzyszenie Kongres Kobiet (online),
12. **Stefan Działara**, Burmistrz Gminy Rychwał (online),
13. **Justyna Kacprzyk**, Instytucja Zarządzająca FEW,
14. **Martyna Kistowska**, przedstawicielka gminy Kostrzyn (online),
15. **Jolanta Kopińska**, ROPS w Poznaniu (online),
16. **Mariusz Lamentowicz**, profesor, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
17. **Bogumiła Lewandowska-Siwiek**, Wójt Gminy Baranów (online),
18. **Paulina Lipińska**, ZIT Poznań (online),
19. **Karol Markowski**, Instytucja Zarządzająca FEW,
20. **Szymon Matysek**, Burmistrz Gminy Kostrzyn (online),
21. **Krzysztof Mączkowski**, ZIT Poznań (online),
22. **Krzysztof Mrozek**, Polska Zielona Sieć (online),
23. **Joanna Niewiadomska-Wielgus**, Instytucja Zarządzająca FEW,
24. **Agnieszka Pazdur**, Instytucja Zarządzająca FEW,

25. **Łukasz Pietrzak**, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (online),
26. **Magdalena Rakszawska**, przedstawicielka gminy Kostrzyn (online),
27. **Ewelina Seremet**, Koordynator ds. KPP,
28. **Jan Stanoszek**, Ministerstwo Przemysłu (online),
29. **Janusz Syrociak**, Instytucja Zarządzająca FEW,
30. **Wojciech Włodarczyk**, DG Regio, Komisja Europejska (online),
31. **Brunon Wolski**, Burmistrz Miasta i Gminy Kaczory (online),
32. **Sekretariat Komitetu Monitorującego**.

Przebieg posiedzenia:

Przedmiotem spotkania były zastrzeżenia wobec projektu w zakresie adaptacyjności przeprowadzonego w Kostrzynie i możliwość wprowadzenia standardu ochrony mokradeł dla FEW 2021-2027.

Posiedzenie otworzyła **Pani Miłoslawa Stępień, Fundacja Instytut Zielonej Przyszłości, Współprzewodnicząca Grupy roboczej**. Powitała uczestników spotkania i przedstawiła gości zaproszonych na posiedzenie grupy: w tym pana prof. Mariusza Lamentowicza i pana dr hab. Bogdana Chojnickiego, ekspertów w obszarze mokradeł i ich ochrony. Wyjaśniła, że celem spotkania jest sformalizowanie zastrzeżeń względem projektu. Przypomniała kontekst spotkania: artykuł w prasie o rozkopaniu mokradeł na terenie Kostrzyna w ramach projektu realizowanego z funduszy unijnych w obszarze adaptacji do zmian klimatu, zbadanie dokumentacji projektowej i stanu faktycznego. Poinformowała, że w opinii przedstawicieli grupy doszło do naruszenia zasady DNSH, a projekt zrealizowano niezgodnie z celem.

Pan Krzysztof Pietruszewski, Fundacja Instytut Zielonej Przyszłości, przedstawił wątpliwości i zastrzeżenia dotyczące projektu. Wskazany cel projektu mówi o budowie zbiornika retencyjnego, uzasadniając to brakiem takich zbiorników na terenie miasta Kostrzyn. Wyjaśnił, że zastrzeżenia budzi to, że w miejscu realizacji projektu znajduje się już zbiornik retencyjny będący mokradłem. Powoduje to, że realizowany jest projekt budowy zbiornika retencyjnego mającego zastąpić istniejący zbiornik retencyjny. Budowany zbiornik nie będzie miał takich właściwości jak mokradło, co przyczyni się do pogorszenia stanu przyrody w tym obszarze. Wysunął zastrzeżenia, że projekt jest niezgodny z założeniami adaptacji do zmian klimatu. Przedstawił informacje na temat wpływu mokradeł na odporność na zmiany klimatu na podstawie tabeli ze strony Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Wypowiedź uzupełnili pan profesor Lamentowicz i pan dr hab. Chojnicki.

Pan prof. Mariusz Lamentowicz z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, stwierdził, że obszar identyfikacji siedlisk w kontekście działań na obszarach miejskich i rolniczych to duże wyzwanie. Dodał, że na co dzień zajmuje się tą tematyką analizując

mapy, zdjęcia lotnicze, także archiwalne, odwiedzając różne tereny i czytając dokumentację geologiczną. Poinformował, że jego zdaniem w przypadku Kostrzyna było to mokradło: wilgotne trzcinowisko na dwumetrowym torfie podścielonym gytą jeziorną, czyli mokradło w sensie pierwotnym.

Pan dr hab. Bogdan Chojnicki z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, wyjaśnił jak działa funkcjonalnie torfowisko. Nadmieniał, że budowa zbiornika retencyjnego na istniejącym naturalnym zbiorniku powoduje szybszy odpływ wody i drenowanie otoczenia. Poinformował, że z porośniętego roślinnością torfowiska paruje o wiele więcej wody niż ze zbiornika wodnego, ponieważ rośliny w sposób aktywny są w stanie odprowadzić większą ilość wód. Dodał, że wybudowany zbiornik zostanie poddany potężnej presji biogenów i zacznie zarastać. Podkreślił, że zrównoważony rozwój to jest coś, co powinno być tanie i działające w oparciu o naturalne rozwiązania, bo te są stabilne i nie potrzebują wspierania w czasie. Akcentował, że torfowiska cechują się dużą stabilnością, nie powinno się ich traktować jako przeszkodę w rozwoju czy nieużytek dlatego, że nie można zbudować na nich domów.

Pan Pietruszewski zaprezentował na podstawie tabeli z Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska wpływ mokradeł w kontekście odporności na klęski żywiołowe. Odnosił się też do zapisów wniosku o dofinansowanie, gdzie uzasadniano realizację projektu przeciwdziałaniem klęskom żywiołowym. W kontekście analizy DNSH poinformował, że punktem wyjścia było nie mokradło, a nieużytek. Podał przykład projektu realizowanego w ramach tego samego wniosku (złożonego przez Stowarzyszenie Metropolia Poznań) przez gminę Murowana Goślina, gdzie wokół torfowiska stworzono park edukacyjny. Wyraził opinię, że trudno mówić o likwidacji wysp ciepła na tym terenie. Pytał o praktykę dotyczącą raportów DNSH i o konsultowanie projektu z ekspertami. Poinformował o pracach nad strategią ochrony mokradeł. Dodał, że Poznań w zeszłym tygodniu został ogłoszony pierwszym w Polsce miastem przyjaznym mokradłom. Wskazał, że w dokumentach omawiany teren był wskazany jako łąka, a dokumenty nie do końca odzwierciedlały stan faktyczny. Na zakończenie przytoczył postulaty przedstawicieli grupy roboczej.

Pani Sylwia Ciesiółka, Zastępca Dyrektora ds. ZIT, Stowarzyszenie Metropolia Poznań, jako reprezentant beneficjenta poinformowała, że projekt gminy Kostrzyn jest elementem dużego, zintegrowanego projektu, w ramach którego partnerzy realizują zadania na swoich terenach. Podkreśliła, że celem projektu w Kostrzynie nie było tworzenie zbiornika rekreacyjnego, tylko celem całego projektu i każdego z zadań była ochrona zasobów wodnych i poprawa bilansu wodnego na terenie metropolii. Wskazała, że zadecydowano, że projekty w obszarze adaptacji do zmian klimatu będą nakierowane na ochronę zasobów wodnych, a projekt przygotowywany był w konsultacji z ekspertem, panem Krzysztofem Mączkowskim. Dodała, że każda z gmin, która zgłaszała zadania, mogła konsultować projekty jeszcze osobno z ekspertami, jak to było w przypadku Murowanej Gośliny.

Zaakcentowała, że Strategia ZIT, w której ujęte były wszystkie projekty, była konsultowana w otwartych konsultacjach społecznych, a także przyjmowana przez Radę doradczą działającą przy ZIT Poznań, w skład której wchodzi przedstawiciele różnych środowisk. Wyjaśniła, że cały projekt posiada również komplet dokumentów, decyzję dotyczącą obszaru NATURA 2000, a dla każdego z zadań opracowano niezbędne dokumenty wynikające z przepisów prawa. Poinformowała, że Raport DNSH został przygotowany zgodnie z instrukcją przedstawioną przez Urząd Marszałkowski. Odnosząc się do przeglądu projektów realizowanych w obszarze adaptacji do zmian klimatu, Metropolia Poznań po zaistnieniu omawianej sytuacji, zobligowała się, że wszystkie realizowane zadania w tym obszarze, będą ponownie analizowane pod tym kątem spełniania zasady DNSH i innych standardów związanych z ochroną środowiska.

Pan Krzysztof Mączkowski, ekspert Stowarzyszenia Metropolii Poznań, wskazał, że omawiany projekt obejmuje wiele gmin z obszaru Metropolii, a jego rola jako eksperta polegała na sprofilowaniu całego projektu pod kątem adaptacji do zmian klimatu, w szczególności wyeliminowaniu zadań naruszających bioróżnorodność czy dotyczących budowy sztucznych zbiorników zlokalizowanych na terenach mokradeł. Odnosił się do projektu w Kostrzynie, że była to odbudowa stawu według zapewnień gminy. Wyjaśnił, że kompetencją Metropolii nie było dokonywanie oceny oddziaływania na środowisko danej inwestycji. Poinformował, że w wielu wypadkach gminy odstępowały od opracowania ww. oceny. Nawiązał do postulatu wdrażania zapisów strategii ochrony mokradeł dopytując, czy można przyjąć lokalną strategię ochrony mokradeł w przypadku braku krajowej. Następnie opowiedział się jako zwolennik prowadzenia szkoleń dla gmin w obszarze ochrony terenów mokradłowych, zasobów wodnych i rzek.

Pani Miłoslawa Stępień dodała, że w prawie na poziomie unijnym istnieją zapisy dotyczące ochrony mokradeł. Poinformowała, że zapisy te nie zostały do końca wdrożone na polskim gruncie. Wyraziła nadzieję, że zostanie to w przyszłości zrobione. Wspomniała też, że w rozmowach o przyszłym budżecie unijnym od 2028 roku pojawia się odporność wodna (water resilience) jako jeden z priorytetów. Dopowiedziała, że w kontekście omawianego projektu jest propozycja wprowadzenia standardów ochrony mokradeł przy Programie Fundusze Europejskie dla Wielkopolski. Stwierdziła, że jednym z głównych problemów w omawianej sytuacji jest niewskazanie w dokumentacji projektowej, że było to mokradło.

Pan Szymon Matysek, Burmistrz Gminy Kostrzyn, podkreślił, że nie zgadza się z zarzutami złamania zasady DNSH. Poinformował, że gmina uzyskała wszystkie pozwolenia/zgody na realizację zadania i realizuje projekt zgodnie z wnioskiem. Nie zgodził się z zarzutami, że w ramach prac projektowych wywożony jest torf. Zaakcentował, że teren jest czyszczony i rewitalizowany w celu odtworzenia zbiornika wodnego w poszanowaniu

celu adaptacji do zmian klimatu. Nie widzi podstaw do wstrzymywania realizacji projektu ani wstrzymania dofinansowania.

Pani Aneta Mikołaczyk, przedstawicielka OFOP w Poznaniu, zwróciła uwagę, iż dzięki działaniom organizacji ekologicznych udało się kilkakrotnie uniemożliwić budowę zbiorników. Zwróciła uwagę, iż w przypadku robót polegających na pogłębianiu stawów jak i prac związanych z działaniami na rowach melioracyjnych konieczne jest posiadanie karty oceny oddziaływania na środowisko.

Pan Burmistrz Szymon Matysek wskazał, iż gmina posiada wszystkie niezbędne dokumenty do realizacji omawianej inwestycji m.in. pozwolenie wodno – prawne i opinię RDOŚ.

Pani Justyna Ochędzan, Wielkopolska Rada Koordynacyjna Związek Organizacji Pozarządowych zwróciła uwagę, na kwestie poruszane w Blue Deal (Niebieski Ład) oraz Europejskim Zielonym Ładzie (ang. European Green Deal) takie jak np. problem suszy czy anomalii pogodowych stały się rzeczywistością. Wskazała, iż jej zdaniem projekty realizowane przez ZITy oraz RLKSy powinny być objęte większą kontrolą społeczną niż pozostałe projekty. Dodała, iż zgodnie z założeniami zasady DNSH projekt powinien służyć celom takim jak m.in. adaptacja i przeciwdziałanie zmianom klimatu. Zaznaczyła jak istotna jest kwestia odpowiedzialności za zarządzanie regionem, który stopniowo i w którym ochrona wód powinna być priorytetem.

Następnie głos zabrał **Pan Krzysztof Mączkowski** – wskazał, iż w ramach wstępnej selekcji prowadzonej w ZIT Poznań propozycje projektów, które polegać miały między innymi na budowie sztucznych zbiorników wodnych na terenach podmokłych były odrzucane. Poprosił również o wyjaśnienie stanu prac nad standardem ochrony mokradeł.

Pani Miłosława Stępień wyjaśniła, iż opracowanie standardu ochrony mokradeł dla projektów realizowanych w ramach programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski jest propozycją. Dodała, że można byłoby następnie promować wprowadzenie tego standardu na poziomie krajowym i ogólrnoeuropejskim.

Pan Krzysztof Pietruszewski wskazał, iż aktualnie w Ministerstwie Klimatu i Środowiska jest opracowywana strategia ochrony mokradeł a finalizacja prac planowana jest na jesień.

Następnie głos zabrała **Pani Iwona Janicka, Kampania Przeciw Homofobii**.

Rekomendowała by grupa sformułowała postulat dotyczący kontroli prawidłowości realizacji projektu. Wskazała, iż w procesie realizacji projektów unijnych jest czynnik kontrolny w postaci Komitetu Monitorującego, którego rolą jest m. in. sprawdzanie, czy realizowane inwestycje są zgodne z przyjętymi zasadami. Podkreśliła znaczenie kontroli społecznej realizacji inwestycji. Zwróciła uwagę, że w omawianym przypadku mogło dojść do naruszenia zasady zrównoważonego rozwoju i ostrzegła również przed możliwością naruszenia zasad związanych z Kartą Praw Podstawowych. Jej zdaniem Grupa robocza powinna zmapować sytuację i złożyć wniosek o gruntowną kontrolę projektu do ekspertów,

którzy zajmują się omawianą tematyką. Jeśli okaże się, że inwestycja realizowana była z naruszeniem zasad zrównoważonego rozwoju, konieczne będzie poniesienie konsekwencji, a odpowiednie instytucje będą musiały to zweryfikować.

Głos zabrała **Pani Martyna Kistowska, koordynator projektu ze strony gminy Kostrzyn**.

Zwróciła uwagę, iż przy składaniu wniosku o dofinansowanie projektu konieczne było przedłożenie pełnej dokumentacji dla planowanej inwestycji. Gmina otrzymała m.in.

pozwolenie wodno – prawne dotyczące zastawki, w której to decyzji znajduje się informacja, że realizacja inwestycji nie będzie oddziaływać na środowisko. Zadała pytanie, czym w takim razie jako gmina powinni się kierować realizując inwestycje. Dodała, że intencją realizacji inwestycji było zrównoważenie retencji wodnej i jednocześnie zachowanie bezpieczeństwa miasta.

W toku dalszej dyskusji **Pan Profesor Mariusz Lamentowicz** wyjaśnił, że torf przyrasta z prędkością 1 mm rocznie i nie jest to zasób odnawialny. Zaznaczył, iż w ramach prac z profesorem Chojnickim zastanawiają się jak najbardziej efektywnie chronić mokradła, jeziora, jak wykorzystywać przyrodę do tego, żeby przechowywać wodę.

Następnie Pan Profesor Lamentowicz przeszedł do omawiania krótkiej prezentacji pt. znaczenie mokradeł dla zrównoważonego rozwoju miast w kontekście adaptacji do zmian klimatu.

Pan dr hab. Bogdan Chojnicki jako uzupełnienie wcześniejszej prezentacji wskazał, że zamiast tworzenia rozbudowanej strategii ochrony mokradeł, pilniejsze jest opracowanie praktycznego narzędzia wsparcia dla osób oceniających, które zawierałoby zestaw kryteriów oceny inwestycji. Narzędzie to miałoby pozwalać na szybką weryfikację działań związanych z retencją wodną, zwłaszcza na terenach określanych jako „nieużytki”. Podkreślono potrzebę budowania świadomości wśród samorządów i zarządców terenów, którzy często nieświadomie ingerują w cenne ekosystemy, kierując się błędnym przekonaniem o nieużyteczności takich terenów.

Pani MiłoSława Stępień przedstawiła propozycję opracowania standardów ochrony mokradeł w ramach prac Komitetu Monitorującego Funduszy Europejskich dla Wielkopolski 2021-2027, przy ścisłej współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz ekspertami (m.in. prof. dr hab. Mariuszem Lamentowiczem i dr hab. Bogdanem Chojnickim). Zaproponowała, aby przygotowanie ww. ekspertyzy zostało sfinansowane ze środków pomocy technicznej dostępnej dla Komitetu Monitorującego. Wskazała, że kolejnym krokiem po spotkaniu będzie formalizacja działań grupy roboczej, w tym wniosek o przeprowadzenie kontroli tego typu projektów, opracowanie pewnych szkoleń, propozycji zestawu kryteriów, o których wspomnieli przedmówcy, ale również opracowywanie standardu ochrony mokradeł.

Pan Michał Kurzawski, Zastępca Dyrektora Departamentu Polityki Regionalnej, potwierdził możliwość realizacji takich działań i zapowiedział sprawdzenie dostępnych

ścieżek finansowania (zarówno ze środków IZ, jak i KM). Zadeklarował otwartość na wypracowanie stosownych dokumentów oraz dalsze konsultacje.

W trakcie dalszej dyskusji powrócono do kwestii inwestycji w Kostrzynie. Przedstawiono odmienne opinie nt. obecności torfu i potencjalnych szkód środowiskowych. Choć nie przeprowadzono pełnej ekspertyzy, Pan Mariusz Lamentowicz podkreślił, że w ocenie wizualnej występują tam osady organiczne typowe dla torfowisk. Pani Sylwia Ciesiółka wspomniała o projekcie geotechnicznym, zgodnie z którym torf znajduje się na głębokości ok. 19 m, a inwestycja sięga do głębokości 1 m.

Pan Wojciech Włodarczyk, DG Regio, Komisja Europejska, poparł propozycję tworzenia standardów ochrony mokradeł i prosił o informowanie Komisji Europejskiej o dalszych działaniach, zwłaszcza pokontrolnych.

Zwrócono także uwagę na brak obowiązku uzyskania decyzji środowiskowej dla przedmiotowego projektu, co jak wyjaśniła Instytucja Zarządzająca, wynika z obecnych przepisów prawa.

Wskazano, że w obecnych regulacjach brakuje mechanizmów kontrolujących komercyjne wykorzystanie torfu pozyskanego przy okazji realizacji projektów. Instytucja Zarządzająca potwierdziła, że nie przewiduje realizacji projektów z komercyjnym wykorzystaniem torfu.

Na zakończenie spotkania zapowiedziano przygotowanie formalnego wniosku ze strony grupy roboczej dotyczącego przeprowadzenia kontroli inwestycji w Kostrzynie oraz rozpoczęcie prac nad wprowadzeniem standardów ochrony mokradeł w działaniach Komitetu Monitorującego.

Na tym zakończono 6. posiedzenie Grupy roboczej do spraw zasad horyzontalnych i warunków podstawowych przy Komitecie Monitorującym Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027.